

ATATÜRK DÖNEMİ (1923-1938)
TÜRK ROMANINDA MİLLÎ MÜCADELE

*Canan SEVİNÇ**

ÖZET

Kurtuluş Savaşı (Millî Mücadele), Türk tarihinin dönüm noktalarından biridir. Bu konu, öneminden dolayı, Cumhuriyetten sonra Türk romancıları tarafından ele alınmıştır. Özellikle 1923-1938 yılları arasında yazılan romanlar, ayrı bir öneme sahiptir; çünkü 1923 - 1938 yılları arasındaki dönem, hem siyasi hem edebi açıdan önemlidir. Cumhuriyet'in ilânından sonra pek çok inkılâp yapılmış ve yeni bir hayata geçilmiştir. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk de bu dönemde hayattadır. Dolayısıyla bu dönemde yazılan romanlar, Millî Mücadele'ye bu noktadan yaklaşmışlardır. İstanbul, bu dönem romanlarında bir çıkış noktasıdır. Romanlar, İstanbul'da başlar ve Anadolu'da devam eder. Yazarlar, savaşı iki açıdan değerlendirirler: Anadolu halkı ya savaşa yardım etmiştir ya da eşraf ve din adamları tarafından savaş aleyhinde kışkırtılmıştır. Romanlarda kadın kahramanlara yer verilmiştir. Aynı zamanda Ankara ve Mustafa Kemal de önemli figürlerdir.

Anahtar Kelimeler: Millî Mücadele- Kurtuluş Savaşı- Atatürk Dönemi - (1923-1938)- Türk Romanı.

* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, canansevinc@hotmail.com

THE TURKISH INDEPENDENCE WAR IN THE ATATÜRK'S PERIOD'S (1923-1938) TURKISH NOVEL

ABSTRACT

The Turkish War of Independence is one of the most important turning points in Turkish history. After the republic government, the same subject, mentioned by the Turkish novelists especially because of its importance. Especially, the novels which wrote between 1923 and 1938 have a different importance; because between 1923 and 1938 is an important period both political and literary. After the republic government, a lot of revolution is made and a new life is chose. Besides, the founder of Republic of Turkey, Mustafa Kemal Atatürk is still alive in this period. Hence, the novels which wrote in this period approached the Turkish War of Independence from this point. İstanbul is a starting point in this period's novels. The novels start in İstanbul and end in Anatolia. The novelists in this period mentioned the war from two point of views: Either the Anatolian people helped in the war or they are provoked by the notable and religious people against the war. The novels include heroins. At the same time, they also include Ankara and Mustafa Kemal as important figures.

Key Words: The Turkish War of Independence - Atatürk's Period - (1923-1938) - Turkish Novel.

GİRİŞ

Yeni Türk Edebiyatı'nın Bir Kaynağı Olarak "Tarih"

3 Kasım 1839'da ilân edilen Tanzimat Fermanı, siyasi bir milat olduğu kadar edebî bir milattır da: Tanzimat Fermanı'yla resmîleşen yenilik adımları, yeni bir edebiyatı da beraberinde getirir.

Tanzimat Fermanı'nın ilânını takip eden süreçte Şinasi - Namık Kemal ve Ziya Paşa'nın önderliğinde şekil ve muhtevadaki

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

birtakım yeniliklerle başlayan ve Tanzimat Edebiyatı adını alan süreç, Yeni Türk Edebiyatı'nın da başlangıç noktasını teşkil eder.

1860'tan günümüze uzanan süreci konu edinen Yeni Türk Edebiyatı, yaşanan tarihî - siyasal - sosyal süreçlerin de yansıtıcısı olur. Bir başka deyişle; Osmanlı'nın son dönemlerinden Türkiye Cumhuriyeti'nin bugünlerine kadar uzanan geniş bir zaman dilimini inceleyen Yeni Türk Edebiyatı, kaynağını bu süreçte yaşanan tarihî - siyasal - sosyal gelişmelerden alır. Özellikle "tarih", başlı başına, yeni Türk edebiyatının en önemli kaynaklarından biridir.

Roman ve Tarih

Tarih, tüm diğer türler gibi romanda da yansımaları bulur. Tanzimat'la birlikte edebiyatımıza giren yeni bir tür olan "roman", kısa sürede Tanzimat'ın "sosyal fayda" prensibiyle birleşerek bu tarihî süreçteki yerini alır.

Esas itibarıyla kurmaca bir tür olan romanın biri hayata diğeri edebiyata açılan iki kapısı vardır (Tekin 2001, 8). Böylelikle, bir anlamda hayatın aynası olan roman, hayattan aldıklarını kendi dünyasında yeniden biçimlendirerek okuyucuya sunar.

Bu bağlamda tarih de romanın yeniden biçimlendirip dönüştürdüğü bir malzemedir. Sosyal hayatla yakından ilgili olan roman türü, tarihe de kayıtsız değildir. Toplumların hayatlarındaki büyük tarihî olaylar, romanda yansımaları bulur.

Bu çerçevede roman türünün ışığında ele alınan tarihî olaylardan biri de Millî Mücadele (Kurtuluş/ İstiklâl Savaşı)'dir.

Türk Romanında Millî Mücadele

Türk tarihinin dönüm noktalarından biri olan Millî Mücadele (yaygın adıyla Kurtuluş Savaşı), Türk romanının ele aldığı önemli konulardan biridir. Türk milletinin kaderini değiştiren bir savaş olması dolayısıyla 1922'den günümüze uzanan süreçte çeşitli şekillerde romana yansıdığı görülür.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

1922'den günümüze Millî Mücadele'yi konu edinen pek çok roman yazılmıştır. Bu romanlarla ilgili çeşitli kronolojik listeler yapılmıştır.¹ Bunlardan Mehmet H. Doğan, 1976'ya kadar yazılanları, Ömer Türkeş ise 2003'e kadar kaleme alınanları tespit etmiştir. Ayrıca Türkeş, Millî Mücadele romanlarını üç dönemde irdeler:

1. 1920-1950,
2. 1950-1980
3. 1980 sonrası.

Tüm bu romanlarla ilgili ortak kanı, Millî Mücadele'nin Türk romanında yetkinlikle ele alınıp işlenemediğidir.² Neredeyse klasikleşmiş bir Millî Mücadele romanımız yoktur. Sözü edilen eksiklikler, şöyle özetlenebilir:

1. Romanların bir kısmında Millî Mücadele fon olarak geçmektedir.
2. Millî Mücadele, yeni kurulan Cumhuriyet'in perspektifinden verilmiştir.
3. Din adamları Millî Mücadele'ye karşı gösterilmiştir.

¹ Millî Mücadele romanlarının kronolojik bir listesi için bkz.: Mehmet H. Doğan, "Türk Romanında Kurtuluş Savaşı", Türk Dili Dergisi Türk Romanında Kurtuluş Savaşı Özel Sayısı, S. 298, Temmuz 1976, s. 7-40; Sami N. Özerdim, "Kurtuluş Savaşı Yazını Zamandizini", Türk Dili Dergisi Türk Romanında Kurtuluş Savaşı Özel Sayısı, S. 298, Temmuz 1976, s. 122-125; Türk Romanında Kurtuluş Savaşı, Tempo Kitapları-22, İstanbul 1995, s. 7; A. Ömer Türkeş, "Genel Bir Bakış", Türk Romanında Kurtuluş Savaşı (haz. Mürşit Balabanlılar), T. İş Bankası Yay., İstanbul 2003, s. 11-23; A. Ömer Türkeş, "Yeni Bir Dönem, Yeni Bir Milli Mücadele", a.g.e., s. 465-498.

² Mehmet H. Doğan, "Türk Romanında Kurtuluş Savaşı", Türk Dili Dergisi Türk Romanında Kurtuluş Savaşı Özel Sayısı, S. 298, Temmuz 1976, s. 7-40; Taner Timur, Osmanlı- Türk Romanında Tarih, Toplum ve Kimlik, İmge Yay., Ankara 2002 (2.bas.), s. 67-68; Mehmet Narlı, Roman Ne Anlatır, Cumhuriyet Dönemi 1920-2000, Akçağ Yay., Ankara 2007, s. 80-81; Tefrik Çavdar, "Millî Mücadele Romana Yansıdı mı?", Türkiye'nin Yüzyılına Romanın Tanıklığı, Yazılama Yay., İstanbul 2007, s. 31-37; Turgut Gögebakan, "Kurtlar Sofrası-Sırtlan Payı-Dersaadet'te Sabah Ezanları-Allahın Süngüleri", Türk Romanında Kurtuluş Savaşı (haz. Mürşit Balabanlılar), T. İş Bankası Yay., İstanbul 2003, s. 273-309; M. Sadık Aslankara, "Yüzbaşı Selahattin'in Romanı", Türk Romanında Kurtuluş Savaşı (haz. Mürşit Balabanlılar), T. İş Bankası Yay., İstanbul 2003, s. 444-464.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

4. Romanlar olay merkezli kalmış, tarihsel-düşünsel öz ihmal edilmiştir. Tek yönlülük hakimdir. Tarafsız, bilimsel yaklaşılamadığı için övgü-yergi ekseninde şekillenmiştir.

Kuşkusuz, bu eksikliklerin Türk edebiyatına özgü nedenleri vardır. Türk edebiyatının hâkim karakteri, sosyal ve siyasi oluşudur.³ Bu karakter, konuların seçiminde, işlenişinde olduğu kadar yazarın edebî tavrında da belirleyici bir yere sahiptir. Roman özelinde baktığımızda, bilhassa 1980'lere kadar, Türk romancısı eğitici / öğretici olma misyonu üstlenmiştir. Ele aldığı konuları, belli bir siyasi görüşün ardından didaktik bir gayeyle romanının malzemesi yapar. İstisnalar mevcut olmakla birlikte genel görünüm bu yöndedir.

Millî Mücadele de taşıdığı tarihî önem itibarıyla Türk romanında kendisine geniş bir yer bulmuştur. Hemen her dönemde Millî Mücadele'yi konu edinen romanlar yazılmış, yazarlar Türk tarihinin önemli bir dönemeci olan bu mücadeleyi çeşitli vesilelerle romanlarına taşımışlardır.

Bu yazının kapsamı Atatürk Dönemi (1923-1938)'yle sınırlı olduğundan öncelikle Türkes'in ikinci ve üçüncü dönem romanları olarak değerlendirdiği diğer romanların öne çıkan özellikleri olarak şunlar söylenebilir:

1950-1980 zaman diliminde kaleme alınan romanlarda -ilk döneme göre-resmî ideolojinin dışına taşan söylemlere rastlanır. Özellikle "din" ve "din adamı" olguları, Millî Mücadele'deki yeri bağlamında resmî ideolojinin karşıtı bir tezle işlenir.

Bu anlamda Tarık Buğra, **Küçük Ağa** (1963) ile bu dönem Millî Mücadele anlatılarına farklı bir derinlik kazandırır. Gülen-dam (2002, 307)'in da belirttiği gibi, din adamlarının ve dindar in-

³ Türk edebiyatının (ve bu arada romanının) sosyal ve politik yönüne değinen farklı düzlemdeki yazılar için bkz.: Birol Emil, "Modern Türk Edebiyatında Hâkim Temâyüller", Türk Kültür ve Edebiyatından – 1 / Meseleler, Akçağ Yay., Ankara, 1997, s. 146-158; Hece Dergisi Hayat-Edebiyat-Siyaset Özel Sayısı, S. 90 / 91 / 92, Haziran / Temmuz / Ağustos 2004; Canan Sevinç, "Tanzimat'tan Bugüne Türk Romanında Siyaset", Hece Dergisi Hayat-Edebiyat-Siyaset Özel Sayısı, S. 90 / 91 / 92, Haziran / Temmuz / Ağustos 2004, s. 511-530.

sanların Millî Mücadele'deki gerçek yerinin romana yansımaları görebilmek için Tarık Buğra'ya kadar beklemek gerekmiştir. Yazar, romanda, Kuva-yı Milliye karşıtı bir din adamının (İstanbul Hoca) zamanla Kuva-yı Milliye saflarında yer alıp "Küçük Ağa" oluşunu anlatırken dinin ve din adamının sanıldığı ya da gösterildiği gibi Millî Mücadele'nin önünde bir engel oluşturmadığını belirtir.

Benzer şekilde Münevver Ayaşlı da **Pertev Bey'in Üç Kızı** (1968)'nda Millî Mücadele'ye dinin ve din adamlarının katkıları açısından yaklaşır.

Kemal Tahir, **Esir Şehrin İnsanları** (1955), **Esir Şehrin Mahpusu** (1962) adlı romanlarında Mütareke İstanbul'unu, "milliciler" in sıkıştığı bir mekân olarak işler. Burada yer yer Millî Mücadele'ye de değinilmekle birlikte esas olarak toplumun yozlaşmışlığı, çürümüşlüğü konu edinilir. **Yorgun Savaşçı** (1965)'da ise Esir Şehir dizisindeki milliciler, Anadolu'dadır artık.

Samim Kocagöz'ün, **Kalpakkıllar** (1962), **Doludizgin** (1963) adlı romanları, İzmir'in işgaliyle başlayıp Türk ordusunun zafariyle sonuçlanan süreci belgelerden, anılardan yola çıkarak anlatan belgesel romanlardır.

Talip Apaydın, **Toz Duman İçinde** (1974), **Vatan Dediler** (1975-1976) adlı romanlarında Millî Mücadele'yi, çok fazla dile getirilmeyen boyutuyla, köylülerin cephesinden yansıtmıştır.

Hasan İzzettin Dinamo, **Kutsal İsyan** (1966-1968) adlı sekiz ciltlik belgesel romanında, Millî Mücadele'yi öncesindeki olaylardan başlayarak kronolojik ve edebi (Yağcı 2003, 316) bir öyküleme tekniği içerisinde sunar.

Millî Mücadele'ye daha çok "milliyet" kavramı açısından yaklaşan İlhan Tarus, **Var Olmak** (1957), **Vatan Tutkusu** (1967) adlı romanlarında Millî Mücadele'nin Türk olmayan iç düşmanlarla savaşılan yönünü anlatır.

Yüzbaşı Selahattin'in Romanı (1973-1975)'nda İlhan Selçuk, gerçek bir Kuva-yı Milliyeci'den yola çıkarak her yönüyle bir "Kuva-yı Milliyeci tipi"ni ortaya koymaya çalışır.

1980 sonrasında ise Attilâ İlhan'ın romanları Millî Mücadele'ye farklı bir soluk getirir. Gerek bakış açısı gerek konuyu işle-

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

yiş tarzı açısından **Kurtlar Sofrası** (1963-1964), **Sırtlan Payı** (1974), **Dersaadet'te Sabah Ezanları** (1981) ve **Allah'ın Süngüleri-Reis Paşa** (2002) alışlagelmiş Millî Mücadele romanlarından farklıdır. Bu fark, İlhan'ın, söz konusu dönemi, salt başlayan ve biten bir süreç olarak görmeyişinden kaynaklanır. O, konuya diyalektik bir yöntemle yaklaşır. Bu anlamda, tarihsel olayın yalnızca kendisi değil, onu doğuran nedenler ve ortaya çıkardığı sonuçlar da önemlidir İlhan için (Gögebakan 2003, 275).

Bu açıdan bakıldığında **Kurtlar Sofrası**, **Sırtlan Payı** ve **Dersaadet'te Sabah Ezanları**'nda Millî Mücadele, öncesi ve sonrasıyla onu gerçekleştiren Kuva-yı Milliye ruhu açısından işlenir.

Allahın Süngüleri ise tamamiyle bir Millî Mücadele romanıdır. Gögebakan (2003, 296)'ın ifadesiyle, Kurtuluş Savaşı'nı, olay örgüsünün tamamına egemen kılan bir kurguyla konu edinen tek İlhan romanıdır. Daha önceki romanlarında olayın düşünsel ve tarihsel boyutunu irdeleyen yazar, Mustafa Kemal'i romanın merkezine yerleştirdiği **Allahın Süngüleri**'nde bu kez savaşın kendisini ele alır. Ancak romanı, salt Atatürk eksenine indirgemez. Burada biyografi değil, böylesine önemli bir savaşta Atatürk'ün oynadığı rol vurgulanır.

Dönemin diğer romanları: Ayla Kutlu, **Bir Göçmen Kuştu O** (1985), **Emir Bey'in Kızları** (1998); Hasan İzzettin Dinamo, **Anadolu'da Bir Yunan Askeri** (1988); Celal Hafifbilek **Ankara 1920** (1998); Yılmaz Karakoyunlu, **Üç Aliler Divanı** (1991), **Çiçekli Mumlar Sokağı** (2000); Ferzan Gürel, **İzmir'in İşgalinden Kurtuluş** (2000); Hıfzı Topuz, **Gazi ve Fikriye** (2001), **Çamlıca'nın Üç Gülü** (2002); Mustafa Yıldırım, **Ulus Dağına Düşen Ateş** (2002), Mehmet Coral, **İzmir:13 Eylül 1922** (2003); Turgut Özakman, **19 Mayıs 1919** (2 cilt, 2002-2003), **Şu Çılgın Türkler** (2005), Ayşe Kulin, **Veda / Esir Şehirde Bir Konak** (2007).

Bu listeye pek çok roman daha eklemek mümkün. Ancak bunlar arasında, Turgut Özakman'ın **Şu Çılgın Türkler** (2005)'i son dönemde adından çokça söz edilen bir belgesel romandır.

Bir üçlemenin ilki olan **Şu Çılgın Türkler** (diğer ikisi **Diriliş** [2008], **Cumhuriyet** [yayımlanacak.]), önemini, yazılış dönemi itibariyle kazanan bir romandır. Türk halkına, tarihini, "milliyet"

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

bilincini tekrar hatırlatan, kendine dönük bir muhasebe yaptırın roman, didaktik bir gayeyle yazılmıştır. Belgelerden hareket ederek Millî Mücadele sürecini romanlaştıran yazarın kendisi de Aslankara (2008,20)'nın da üzerinde durduğu gibi **Şu Çılgın Türkler**'i roman sanatının gereklikleri yönünde değil görevci bir anlayışla kaleme aldığını belirtmektedir.

* * *

Farklı tarihsel periyotlarda yazılan bu romanlar, her dönemin tarihi algılayış esasına göre yazılmıştır. Çoğu farklı ihtiyaçlara cevap vermektedir. Ortak noktaları, Türk edebiyatının sosyal-politik yönüne hizmet etmiş olmaları, belirli bir ideoloji ekseninde halkı yönlendirmeyi gaye edinmiş olmalarıdır. Tarihi algılayıp değerlendirmedeki kusurları yanında felsefi derinlikten ve nesnel bakıştan yoksun oluşları, bu anlatıların en büyük açmazıdır.

* * *

1923-1938 yılları arasında yazılan Millî Mücadele romanları ise hem sosyal ve politik gayenin hem resmî ideolojinin şekillendirdiği anlatılardır. Diğer dönemlerde görülen bakış açısı zenginliği, bu yıllar romanlarında yoktur. Burada amaç, Millî Mücadele'yi ve onun önderini yüceltmektir.

1923-1938 yılları arasında kaleme alınan Millî Mücadele romanlarını anlayabilmek için öncelikle dönemin siyasi ve edebî özelliklerine bir göz atmak yararlı olur, kanaatindeyiz; çünkü bu dönemde yazılan Millî Mücadele romanlarının çoğu, dönemin hâkim siyasi eğilimleri etrafında şekillenmiştir.

Atatürk Dönemi (1923-1938) Türk Romanı

Türk milleti için bir ölüm-kalım savaşı olan Millî Mücadele'nin, millet lehine, zaferle sonuçlanmasının ardından Cumhuriyet ilân edilmiş, yeni rejimin hedefleri doğrultusunda ard arda inkılaplar yapılmış, her şeyiyle eskisinden farklı yeni bir yaşam biçimine geçilmiştir.

Tüm bu tarihî-sosyal-siyasal değişme ve gelişmeler, edebiyat eserlerinde de yansımaları bulur. Bu açıdan, Cumhuriyet'le gelen değişimlerin edebî eserlerde farklı şekillerde ele alınması ve

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

tartışılması yönünden Cumhuriyet'in ilk dönem edebiyat eserleri ayrı bir önemi haizdir.

“Atatürk'ün ilk cumhurbaşkanı olarak Türkiye'yi idare ettiği yıllar, sosyal ve ekonomik sahalarda olduğu kadar sanat ve edebiyat sahalarında da dikkati çekici özellikler taşır. (...)

Devrin ruhu o günlerde vücuda getirilen sanat ve edebiyat eserlerine de akseder.” (Kaplan 1981, önsöz, XXI)

Bu bağlamda, dönem romanları, Atatürk Dönemi olarak da adlandırılan Cumhuriyet'in ilk yılları Türkiye'si'nin bir aynası gibidir. 1923-1938 yılları arasındaki Türk romanı, o yıllar Türkiye'si'nin geçirdiği tarihî-sosyal-siyasal değişimleri gözler önüne seren bir görünüm arz eder.

Millî Mücadele'yi ele almakla başlayan romanlar; Ankara'nın başkent oluşu, Cumhuriyet'in ilânı, birbirini izleyen inkı-lâplar, toplumsal yaşamın değişimi, Cumhuriyet değerlerine uygun yeni insan tipleri ile döneme ayna tutmayı sürdürür. Bu anlamda Türk toplumunun o dönemdeki siyasi-sosyal yaşamını romanlardan takip etmek mümkündür.

Bu dönemde roman, Tanzimat'tan beri süregelen eğitici / didaktik olma vasfını Cumhuriyet ideolojisi çerçevesinde sürdürür. Genel olarak sosyal ve siyasi bir niteliğe sahip olan Türk edebiyatı ve romanı, Cumhuriyet'le birlikte yeni bir siyasi oluşumun tanıklığını üstlenir. Bu tanıklıkta en önemli görev, yine romancılara düşer; çünkü kitle iletişim araçlarının yokluğunda, ideolojinin topluma nüfuz etmesini sağlayacak en uygun silah, edebiyat, özellikle, romandı (Türkeş, 2006: 428).

1923-1938 yılları arasını kapsayan zaman dilimi, Atatürk'ün henüz hayatta olması bakımından da önemlidir. Söz konusu yıllar arasındaki edebî döneme “Atatürk Dönemi” denmesi de bundandır. Bu, siyasi anlamda olduğu kadar edebî anlamda da dönemin genel karakteristiğini belirleyen önemli bir durumdur.

Millî Mücadele'nin önderi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, 1923-1938 yılları arasında yalnızca siyasi yaşamda değil edebiyatta da kendisini hissettirir. Dönemin estirdiği genel olumlu hava içerisinde edebiyatçılar, hem Ata-

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

türk'ü eserlerinin merkezine yerleştiren bir tutum sergilerler hem de Atatürk tarafından kendilerine hissettirilen / ulaştırılan direktifleri dikkate alırlar. Bu açıdan, bu dönemde, iktidarla edebiyatçı arasında, (Karaca 2004, 201)'nın da işaret ettiği gibi Cumhuriyet rejiminin yaygınlaştırılmasını amaç edinen bir iş birliği görülür.

Böyle bir tarihî süreçte romana konu olan Millî Mücadele de yansıtılan gerçekliğin Yeni Türk Edebiyatı-tarih ilişkisine ışık tutan yönlerinden birini oluşturur.

Atatürk Dönemi (1923-1938) Türk Romanında Millî Mücadele

Genel olarak Millî Mücadele romanlarının içerdiği kusurlar ve eksiklikler, 1923-1938 yılları arasında yazılmış romanlarda da görülür. Bu anlamda, "Millî Mücadele romanı"nın temelleri, Cumhuriyet'in ilk çeyreğinde atılmıştır, denilebilir. Bu yıllarda yazılan ve bir şablon niteliği kazanan anlatılar, daha sonraki yıllarda farklı bakış açılarıyla zenginleşmiş ve Millî Mücadele edebiyatı - roman türü özelinde- devam etmiştir.

Atatürk Dönemi'nde doğrudan ya da dolaylı olarak Millî Mücadele'ye değinen romanları şu şekilde listelemek mümkündür:

Halide Edip Adıvar: **Ateşten Gömlek**⁴ (1922), **Vurun Kahpeye** (1923, tefrika), **Zeyno'nun Oğlu** (1928).

Yakup Kadri Karaosmanoğlu: **Sodom ve Gomore** (1928), **Yaban** (1932), **Ankara** (1934).

Reşat Nuri Güntekin: **Yeşil Gece** (1928), **Eski Hastalık** (1938).

Peyami Safa: **Bir Akşamdı** (1924), **Sözde Kızlar** (1923), **Biz İnsanlar** (1937, tefrika).

Ercüment Ekrem Talu: **Kan ve İman** (1925).

Mehmet Rauf: **Halâs** (1929).

⁴ Ateşten Gömlek, Kurtuluş Savaşı romanlarının ilki olması dolayısıyla Atatürk Dönemi romanları arasında ele alınacaktır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

Esat Mahmut Karakurt: **Allahaismarladık** (1936).

Burhan Cahit Morkaya: **Nişanlılar** (1937).

Mükerrem Kâmil Su: **Dinmez Ağrı** (1937).

Şukûfe Nihal, **Yalnız Dönüyorum** (1938).

Aka Gündüz, **Dikmen Yıldızı** (1927).

Güney Halim, **Gökmen** (1932).

Sıtkı Şükrü Pamirtan, **Toprak Mahkûmları** (1938).

Abidin Daver, **Mülâzimin Romanı** (1936).

Kâmil Yazgıç, **Türk Yıldızı Emine** (1937).

1923-1938 yılları arasında kaleme alınmış tüm bu romanlara baktığımızda; bir kısmının popüler tarzda yazılmış romanlar olduğunu, bir diğer kısmının edebî değere sahip olduğunu, Millî Mücadele'ye çoğunlukla fonda yer verildiğini, İstanbul'dan cepheye bakışın egemen olduğunu, dış düşmanların yanı sıra iç düşman olarak eşraf ve din adamlarının hedef alındığını ve alttan alta romanlarda yeni devletin değer yargılarının savunulduğunu görüyoruz.

Bu bağlamda, öncelikle, ilk dönem romanlarında yaygın olarak gözlemlenen "İstanbul" merkezli anlatılar incelenecektir.

Bu dönemde yazılmış Millî Mücadele romanlarının büyük bir çoğunluğunda, İstanbul, çeşitli şekillerde öne çıkar: Kimi kez cephe gerisi kimi kez cepheye koşanların bir çıkış noktasıdır.

Romanlarında dikkatini daha çok İstanbul'daki çürümüşlüğe ve ahlaki bozulmuşluğa yönelten Peyami Safa; Cumhuriyet'in ilk çeyreğinde kaleme aldığı **Bir Akşamı**⁵, **Sözde Kızlar**⁶, **Biz İnsanlar**⁷ adlı romanlarında Millî Mücadele'ye de bu açıdan yaklaşır.

⁵ Peyami Safa, *Bir Akşamı*, Ötüken Yay., İstanbul 2002. Sayfa numaraları bu baskıya aittir. (1.Basım:1924)

⁶ Peyami Safa, *Sözde Kızlar*, Ötüken Yay., İstanbul 1991. (1.Basım:1923)

⁷ Peyami Safa, *Biz İnsanlar*, Ötüken Yay., İstanbul 1999. Sayfa numaraları bu baskıya aittir.

Roman, Cumhuriyet gazetesinde 26 Şubat 1937-27 Haziran 1937 tarihleri arasında tefrika edildikten sonra 1959'da kitap halinde yayımlanır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

Esasında birer Millî Mücadele romanı olmaktan çok Doğan (2003,74)'ın ifadesiyle konuları Kurtuluş Savaşı sırasında İstanbul'da geçen söz konusu romanlarda Millî Mücadele, asıl mevzunun yanında bir fon olarak kalır.

Bir Akşamdı'nın değer yargılarını yitirmiş ve yozlaşmış asker kahramanı Kâmil, özel hayatındaki sıkıntılar onu köşeye sıkıştırınca çareyi Kurtuluş Savaşı'na katılmakta bulur (s.209).

Sözde Kızlar'da ise Yunan işgalinden kaçıp babasını aramak için İstanbul'a gelen Mebrure, uzaktan akrabalarının zevke batmış konağına Millî Mücadele gerçeğini taşır. Babası Yunan askerlerince yakalanmıştır. Anadolu ise düşman işgali altındadır ve karmakarışıktır. Anadolu, bu durumdayken İstanbul eğlenmeye devam etmektedir.

Biz İnsanlar'da ise Anadolu'da Millî Mücadele devam ederken İstanbul'da bir Türk köşküne Fransız bayrağı asılmakta, bu evin çocuğu (Cemil) mektep arkadaşlarından birine (Tahsin) "Eşek Türk!" demektedir. Bu olay, mektebin idealist öğretmenleri Orhan ile Necati'nin tepkisini çeker. Ancak idealist olan bu iki arkadaş, Millî Mücadele'ye katılmak konusunda pasiftir. Dahası Mütareke yıllarının İstanbul'undan tiksiniş hep Anadolu'ya gitmek istediğini söyleyen genç zabıt Bahri de bu pasiflikten kurtulamamaktadır (s.267).

Peyami Safa, cepheyi ya da başlı başına bir olay olarak Millî Mücadele'yi yansıtmaktan çok Mütareke yıllarının İstanbul'unu ortaya koymak istemiştir. Bunu yaparken çarpışmaların yaşandığı Anadolu'dan hareketle İstanbul'un karşısına idealize edilmiş bir Anadolu ve Millî Mücadele koymuştur.

Mütareke yıllarının İstanbul'undan Millî Mücadele gerçeğine bakan başka bir roman, **Sodom ve Gomore**⁸'de de Anadolu ve Millî Mücadele idealize edilir. Ancak burada sorun, Türk milletinin istiklal mücadelesi ekseninde daha etraflıca ele alınmıştır. Romanın kahramanı Necdet, nişanlısı Leyla'nın İngiliz askerleriyle yakınlaşmasından rahatsız olmakta ve Anadolu'daki mücadeleyi düşünüp savaşa katıldığının hayalini kurmakta (s.180), İstanbul'u

⁸ Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Sodom ve Gomore, Bilgi Yay., Ankara 1972. Sayfa numaraları bu baskıya aittir. (1. Basım: 1928)

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

çinde bulunduğu pislikten Anadolu'daki mücadelenin temizleyeceğine inanmaktadır.

Burada **Bir Akşamı**'nın Kâmil'iyle **Sodom ve Gomore**'nin Necdet'inin bireysel acıların sevkiyle yüzlerini Millî Mücadele'ye çevirdiklerini görüyoruz; ancak Necdet, yaşanan savaş daha derin boyutuyla düşünmekte, pasif tavrına karşılık büyük bir umut beslemekte, yazar da Necdet'le birlikte yaşanan tarihsel süreçleri tahlil etmektedir (s.296).

Yakup Kadri, kahramanını bireysel acısının itkisiyle Millî Mücadele'yi düşünmeye yöneltmekte; bunu yaparken Millî Mücadele'yi ve Anadolu'yu temizlik, saflık ve ulusal direnişin sembolü olarak gösterip İstanbul'un karşısına koymaktadır. Yazarın niyeti, yalnızca İstanbul'un yozlaşmışlığını sergilemek değil Anadolu'da cereyan eden Millî Mücadele'nin de tarihsel önemini göstermektir. Bu açıdan Millî Mücadele, fonda işlevsiz bir ideal olarak değil kanlı canlı bir gerçeklik olarak yer almaktadır.

Kan ve İman⁹ adlı romanında Ercüment Ekrem, düşman işgallerinin hem İstanbul (payitaht) hem Anadolu üzerinde yarattığı tepkileri vermeye çalışır. Yazar, o dönem anlatılarında, çoklukla, İstanbul'un sefahatine değinilmesine karşılık İstanbul'un da Millî Mücadele hareketine destek olduğunu, pek çok İstanbullu vatanseverin Anadolu'ya koştuğunu, Anadolu'daki kuvvetlerle omuz omuza çarpıştığını ispatlamaya çalışır. Anadolu'da olduğu gibi İstanbul'da da genç yaşlı kadın erkek herkes işgallere tepki gösterir ve sorumluluk hissiyle cepheye gider.

Mütareke İstanbul'una değinen bir başka roman olan **Allahısmaıradık**¹⁰'ta İstanbul-İnebolu-Ecevit etrafında milliyet duyguları da öne çıkarılarak Millî Mücadele ele alınır. Romanda vak'anın büyük bir kısmı İstanbul'da geçer, bir ara İnebolu'ya at-

⁹ Ercüment Ekrem Talu, *Kan ve İman*, Kültür ve Turizm Bak. Yay., Ankara 1988. Sayfa numaraları bu baskıya aittir.

Roman, 10 Ekim 1922-10 Ocak 1923 tarihleri arasında İleri gazetesinde tefrika edildikten sonra 1925'te kitap olarak yayımlanır.

¹⁰ Esat Mahmut Karakurt, *Allahısmaıradık*, Semih Lûtfi Matbaa ve Kitabevi, İstanbul 1936. Sayfa numaraları bu baskıya aittir.

lar. Ardından tekrar İstanbul'a döner. Romanda İstanbul, Millî Mücadele'ye katılacakların çıkış noktası olarak gösterilmiştir.

İstanbul'u çıkış noktası olarak alan bir başka roman, **Nişanlılar**¹¹'de Burhan Cahit, İstanbul'dan İnebolu yoluyla Ankara'ya geçen bir topçu birliğinin, Millî Mücadele'de -Batı Cephesi'nde- çarpışıp vatanın kurtuluşuna katkıda bulunduğunu anlatır.

Yazarı Mükerrerem Kâmil'in "millî ve edebî roman" olarak nitelendirdiği **Dinmez Ağrı**¹², Millî Mücadele için çalışan ve bu uğurda sevdiği insanı dahi ardında bırakabilen kahraman bir genç kızı, Şerare'yi, anlatır. İstanbul'da başlayan roman, Şerare'nin üzerine aldığı görev gereği Anadolu'ya geçişi ile sürer. Bu romanda da İstanbul, hareket noktası olarak alınmıştır.

Şukûfe Nihal'in, idealist ve vatanperver bir genç kız olan Yıldız'ı anlattığı romanı **Yalnız Dönüyorum**¹³ da Mütareke yılları İstanbul'unda geçer. Burada yazar, Mütareke yılları İstanbul'unda Anadolu'dan gelen haberlerle coşan, içi Anadolu ve yurt sevgisiyle dolan genç bir kızı anlatırken Millî Mücadele dolayısıyla Türk Ocağı çevresindeki gençleri, faaliyetleri de ele alır.

Millî Mücadele'nin ilk romanı **Ateşten Gömlek**¹⁴ de dönem romanlarının çoğu gibi Mütareke İstanbul'unda başlayıp kahramanlarının Anadolu'ya geçişi ile devam eder.

Ateşten Gömlek'in ilk dört bölümü İstanbul'da geçer. Romanda İzmir'in işgaliyle, eşini ve çocuğunu kaybeden Ayşe'nin İstanbul'a gelişi, Peyami ve arkadaşlarıyla birlikte Sultanahmet Mitingi'ne katılımı, Millî Mücadele'ye gönüllü katılmak isteyenleri

¹¹ Burhan Cahit Morkaya, *Nişanlılar*, İnkılâb Kitabevi, İstanbul 1937. Sayfa numaraları bu baskıya aittir.

¹² Mükerrerem Kâmil, *Dinmez Ağrı*, Yeni Kitapçı, İstanbul 1937. Sayfa numaraları bu baskıya aittir.

¹³ Şukûfe Nihal, *Yalnız Dönüyorum*, Kenan Basımevi, İstanbul 1938. Sayfa numaraları bu baskıya aittir.

¹⁴ Halide Edip Adıvar, *Ateşten Gömlek*, Özgür Yay., İstanbul 2006. Sayfa numaraları bu baskıya aittir.

Roman, ilk olarak 1922 yılının Haziran ayında İkdâm gazetesinde yayımlanmaya başlamış, yayımı 11 Ağustos 1922'ye dek sürmüş ve ertesi yıl (1923) kitap olarak yayımlanmıştır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

etrafına toplayışı anlatıldıktan sonra Ayşe'nin ve sırasıyla Peyami ile Binbaşı İhsan'ın Anadolu'ya geçişleri verilir.

İzmir'in işgali, İstanbul'da da yeisle karşılanmış ve Sultannahmet'te büyük bir miting düzenlenmiştir. İstanbul'a yeni gelen Ayşe de bu mitinge katılır. Burada toplumun her kesiminden insan, vatanı için tek yürek olmuştur (s.27).

Ayşe'nin kısa bir süreliğine sığındığı mülazım Seyfi'nin Üsküdar'daki evi, Anadolu'ya geçeceklerin bir merkezi konumundadır (s.60-62).

Esas olarak Mütareke İzmir'inde başlayan **Halâs**¹⁵ adlı romanda da millî kuvvetlere yardım etmek maksadıyla İstanbul'a gelen Nihat adlı genç bir subayın İstanbul'da başına gelenler anlatılır. Nihat, İnebolu üzerinden Ankara'ya geçmek üzereyken yakalanıp İngiliz hapisanesinde tutuklu kalır. Çıktığında Sevr imzalanmış, Ankara'da Mustafa Kemal, yeni bir hükûmet kurmuştur. Bu kez nişanlısı İclal'i de yanına alan Nihat, tekrar Ankara yollarına düşer.

Nihat'ın bireysel mücadelesini anlatan romanda, Millî Mücadele, tam anlamıyla bir fon görünümündedir; dolayısıyla roman, İzmir'in işgalini anlattığı ilk bölümleri dışında İstanbul merkezinde kalır.

Kâmil Yazgıç'ın romanı **Türk Yıldızı Emine**¹⁶'de de I. Dünya Savaşı'ndan itibaren İstanbul'un içinde bulunduğu durum anlatılır. Yazar, hem İstanbul'un o günlerine dair durumu ortaya koymuş hem de Kahraman Bey ile Emine'nin özelinde Millî Mücadele için İstanbul'da yürütülen çalışmalarını işaret etmiştir.

Reşat Nuri'nin **Eski Hastalık**¹⁷ adlı romanında ise Anadolu'da İstiklâl Savaşı sürerken İstanbul'daki azınlıkların eğlencelerinden savaşın seyrini izlemek mümkündür. Anadolu'dan Türkler aleyhine haber geldiğinde azınlıklar çılgınca eğlenmekte-

¹⁵ Mehmet Rauf, Halâs, T. İş Bankası Yay., İstanbul 1998. (1.Basım: 1929)

¹⁶ Doktor Kâmil Yazgıç, Türk Yıldızı Emine, Adapazarı Coşkun Basımevi, Adapazarı 1937.

¹⁷ Reşat Nuri Güntekin, Eski Hastalık, Kanaat Kitabevi, İstanbul 1938. Sayfa numaraları bu baskıya aittir.

dirler (s.29). Ancak bir gün tüm bu eğlenceler kesilir. Bunun da bir anlamı vardır: Daha önce taşkınlık yapan azınlıklar, Türk ordusunun zaferi üzerine eğlenceyi kesmiş, yavaş yavaş şehri terk etmeye başlamıştır (s.30).

* * *

Görüldüğü üzere, 1923-1938 yılları arasında yazılmış Millî Mücadele romanları, çoğunlukla, İstanbul'u hareket noktası olarak seçmiştir. İstanbul, kâh Mütareke günlerinin yozlaşmış kenti kâh Millî Mücadele'ye katılmak isteyen gönüllülerin teşkilatlandığı bir başlangıç noktasıdır. Bunda Törenek (2002, 19-20)'in de belirttiği gibi İstanbul'un merkezî konumu ile Anadolu'ya İstanbul üzerinden geçişler etkilidir.

Diğer taraftan Atatürk'ün İstanbul'dan Samsun'a geçişi gibi bu romanlarda da İstanbul'dan Anadolu içlerine geçilmekte, böylece dönemin resmî ideolojisi ile bütünleşilmektedir. Cumhuriyet'in ilk çeyreği düşünüldüğünde bu yıllarda yazılmış Millî Mücadele romanlarında bu tarz bir sembolik bağlantı gözlemlenebilir. Öte yandan yazılanlar, resmî tarihle de örtüşmektedir: İstanbul, artık ülkenin kaderini tayin edemeyecek durumdadır, kirlidir, yozlaşmıştır ve umut Anadolu'dadır. "Eski"yi temsil eden İstanbul'la "yeni"yi temsil eden Anadolu karşı karşıyadır. Bu ikisi Millî Mücadele gerçeğinde birleşirler. Gerçek vatanseverler, İstanbul'dan Anadolu'ya geçerek Millî Mücadele'ye koşarlar.

İstanbul'un yanı sıra dönem romanları arasında konuyu doğrudan doğruya Anadolu içlerinden işleyenleri de vardır (**Vurun Kahpeye, Zeyno'nun Oğlu, Yaban, Ankara, Yeşil Gece, Dikmen Yıldızı, Gökmen, Toprak Mahkûmları, Mülâzimin Romanı**).

Ayrıca yukarıda İstanbul'da geçtiği belirtilen romanların çoğunda da vak'a, bir süre sonra İstanbul'dan Anadolu'ya kayar. Dolayısıyla bu romanların da büyük bir kısmı Anadolu'da yaşananları hikâye etmektedir. Bir diğer deyişle; dönem romanlarının büyük bir çoğunluğunda İstanbul ve Anadolu, bir arada ele alınmıştır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

Bu bağlamda, konuya İstanbul-Anadolu ya da doğrudan Anadolu çerçevesinde değinen romanlarda iki farklı bakıştan söz etmek mümkündür:

1. Millî Mücadele'nin milis güçleri yanında Anadolu köylüsünün işbirliğiyle kazanıldığını anlatan romanlar (**Ateşten Gömlek**, **Kan ve İman**, **Allahısmarladık**, **Nişanlılar**, **Dinmez Ağrı**, **Yalnız Dönüyorum** [kısmen], **Dikmen Yıldızı**, **Yaban** [kısmen], **Ankara**, **Eski Hastalık** [kısmen]).

2. Anadolu'da bazı köy ve kasabaların ileri gelenleriyle din adamlarının düşmanla iş birliği yaptığını anlatan romanlar (**Vurun Kahpeye**, **Yeşil Gece**, **Yaban**, **Zeyno'nun Oğlu**).

Birinci grupta yer alan romanlar arasında Kurtuluş Savaşı'nın ilk romanı olması dolayısıyla **Ateşten Gömlek**, ayrı bir önem arz eder.

Ateşten Gömlek, birçok benzeri gibi Mütareke İstanbul'unda başlayıp Anadolu'ya doğru genişleyen bir romandır. Ancak farkı; cepheleri, köyleri, düzenli ve düzensiz birlikleri, farklı etnik grupları içine alan yapısıyla Millî Mücadeleyi, "içeriden" bir gözle anlatan roman olmasındadır. Bu açıdan roman, önemini, Mütareke İstanbul'unda başlayışından değil Anadolu içlerinde Millî Mücadele'ye bizzat tanıklık edişinden alır.

Mülazım Seyfi vasıtasıyla Anadolu'ya doğru yola çıkan Ayşe ile Peyami'yi taşıyan kabile, pek çok köyden geçer. Genellikle sükût ve korkunun hâkim olduğu (s.67-68) köylerden sonra ilk durak Adapazarı'na varırlar; ancak farklı etnik gruplara mensup insanların sürekli çatıştığı bu yerde Millî Mücadele için çalışanların can güvenliği neredeyse yoktur (s.71). Üstelik halk, gönüllü kuvvetlere de pek iltifat etmez (s.72).

Yolları üzerindeki bazı köylerde ise halk, İhsan'ın önderliğindeki millî kuvvetlere sevgiyle yaklaşır (s.76).

Kandıra'da bir köyde ise köyün âyanından Mürsel Ağa ile oğulları Kuva-yı Milliye'dendir ve kabileye yüzbaşı Saffet'i nerede bulabilecekleri konusunda yol gösterirler (s.98-99).

Romanda, ayrıca, Ahmet Rifki, Mehmet Çavuş gibi Millî Mücadele'de gönüllü çalışan zabıtlardan hareketle düzenli ve dü-

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

zensiz ordudan da sıkça söz edilir. Özellikle de Mehmet Çavuş, eski bir eşkiyadır (s.97). İhsan ise esas uyanışın düzenli orduyla başladığı görüşündedir (s.163).

Romanda Anadolu; savaşın bizzat yaşandığı, köylü, şehirli, genç, yaşlı herkesin bu mücadeleye destek olduğu bir mekândır. Bir başka deyişle, Anadolu, idealize edilen, yüceltilen, İstanbul'un karşısına konulan bir "fon" değil; eşkiyası, köylüsü, askeri; taş, toprağı, evi, köyü ile yaşayan, gerçekliği olan bir mekândır. Anadolu, Millî Mücadele'nin ta kendisidir.

Birinci grubun bir diğer romanı **Kan ve İman**'da İstanbul'dan Afyonkarahisar'a gelerek gönüllü listesine adını yazdıran Sadık'ın yanında Menemen'de görevli Yunan işgal kuvvetleri komutanını öldüren Hanife'nin hikâyesine de yer verilir. Irzına geçmek isteyen Yunan komutanını öldüren Hanife, babasını da alarak kaçır. Bir köye varırlar. Yaşlı bir karı koca onları evine alır, yemek verip hikâyelerini dinler (s.59-61). Ardından Hasan Dede'yi çağırıp ona da hikâyesini anlattırırlar. Hasan Dede'nin düşmana karşı mücadele ettiğini öğrenen Hanife de babasının duasını alarak ona katılır (s.64).

Böylece romanda, bir yandan İstanbul'dan Anadolu'ya koşanlar, bir yandan da Anadolu'nun işgallere tepkisi, köylünün gönüllü kuvvetlere yardımı işlenir.

Millî Mücadele'nin halkın desteğiyle kazanıldığı tezini işleyen bir başka roman, **Allahısmarladık**'ta, görev gereği kaçırıldığı Mis Beti ile İstanbul'dan İnebolu'ya geçen İzzet, oraya vardıklarında halkı hummalı bir çalışma içinde bulur. Genç, yaşlı, kadın, erkek, çocuk herkes cephaneye taşımaktadır (s.218).

Aynı tezi işleyen **Nişanlılar**'da ise İstanbul'dan Anadolu'ya geçen bir topçu alayının ilk durağı yine İnebolu'dur. Halk, karaya çıkan topçu alayına büyük sevgi gösterir, onları heyecanla karşılar. Maddi manevi yardıma çalışır (s.9).

İstanbul'dan Anadolu'ya geçen Şerare'nin gösterdiği yararlılıkları işleyen **Dinmez Ağrı**'da; Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde Millî Mücadele hesabına çalışan Şerare, arabacılar, köy çocukları, köy muallimleri ve kadınlarla karşılaşır. Herkes gücünün

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

yettiğince bir görev almakta, aynı zamanda vatan için çalışanlara evini de seve seve açmaktadır (s.91;93).

Yalnız Dönüyorum' da ise konu, Anadolu'daki iş birliğinin İstanbul'u harekete geçiren yönüyle -kısmen- ele alınır (s.80).

Millî Mücadele'ye İstanbul üzerinden değil de doğrudan Anadolu'dan bakan **Dikmen Yıldızı**¹⁸ adlı romanında Aka Gündüz, Dikmen Yıldızı namıyla ünlü Yıldız'ın kişisel öyküsünü hikâye eder. Esasında konuyla ilgili görüş beyan eden pek çok kişinin de vurguladığı üzere Dikmen Yıldızı, bütünüyle bir Millî Mücadele romanı değildir¹⁹. Romanda Millî Mücadele, fonda kendisini hissettiren bir gerçeklik olarak yer alır.

Nişanlısı Murat'ın çok gizli bir görevle cepheye gidip ardından ölüm haberinin gelişi üzerine Yıldız'ın maneviyatı bozulur, sanrılar görmeye ya da yaratmaya başlar. Bunun üzerine Murat'ın babası (Beybaba) ile birlikte Anadolu seyahatine çıkarlar. Yollarda çocuk, kadın, yaşlı, genç herkes kağnılarla cepheye cephe taşımaktadır. Bu kadınlarla söyleşen Yıldız, Ecevit ve İnebolu duraklarında yavaş yavaş gerçeğe yüzleşir. Ruh sağlığı düzelmeye başlar.

Bu satırlarda yazar, Millî Mücadele sırasında köylülerin fedakârlıklarını, kadınların yiğitliğini, Anadolu'nun her şeyiyle seferber oluşunu yansıtır. Cephede erler, cephe gerisinde Anadolu halkı, var gücüyle mücadele etmektedir (s.139-140).

¹⁸ Aka Gündüz, Dikmen Yıldızı, Semih Lûtfi Kitabevi, İstanbul 1940 (ikinci basılış). Sayfa numaraları bu baskıya aittir. (1. Basım:1927)

¹⁹ AYTEKİN YAKAR, Dikmen Yıldızı'nı "Millî Mücadele ile Sathî İlgisi Bulunan Romanlar" başlığı altında değerlendirir (bkz. : Türk Romanında Millî Mücadele, Ankara Üniversitesi DTCF Yay., Ankara 1973, s. 100).

Uğur Kökden, "Aslında Dikmen Yıldızı ne savaşın, ne aşkın, ne de Ankara'nın romanı!" der (bkz. : Türk Romanında Kurtuluş Savaşı [haz. Mürşit Balabanlılar], T. İş Bankası Yay., İstanbul 2003, s. 134).

Selim İleri ise "Dikmen Yıldızı, Kurtuluş Savaşına dolaylı biçimde bağlanır. Ele alınan anakonu, Kurtuluş Savaşı değildir." der (bkz. : Türk Dili Dergisi Türk Romanında Kurtuluş Savaşı Özel Sayısı, S. 298, Temmuz 1976, s. 48).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

Yakup Kadri'nin, Millî Mücadele konusuna "köy" gerçeği üzerinden değindiği romanı **Yaban**²⁰ da doğrudan Anadolu içinden konuya yaklaşır.

Ana meselesi Millî Mücadele olmayan bu çok tartışmalı romanda, döneminde yazılan birçok Millî Mücadele romanının aksine, Orta Anadolu'daki bir köyden hareketle, köyün, köylünün (yani Anadolu'nun), Millî Mücadele'ye katkısı olmadığı tablosu çizilir.

Bununla birlikte, bahsedilen köyün dışında, aynı bölgedeki başka köylerden insanlar, güçlerinin yettiğince Millî Mücadele için çalışmaktadır (s.97-98).

Ankara²¹ romanında ise Yakup Kadri, konuyu daha da özelleştirerek "Ankara" etrafında Millî Mücadele de dahil Cumhuriyet'in bazı temel meselelerini konu edinir. Bu romanda Yakup Kadri, esas olarak, Cumhuriyet'in, Cumhuriyet'le gelen değişimlerin, başkent Ankara'da yaşananların bir değerlendirmesini yapar. Bu anlamda öncelikle Millî Mücadele'de Ankara'nın önemi ele alınır. Anadolu'nun pek çok yeri gibi Ankara'da da halkın cepheye desteği göze çarpmaktadır (s.57-58).

Selma Hanım da yeni yaşamaya başladığı bu şehirde Millî Mücadele ruhunu hisseder ve Mustafa Kemal'in Çankaya'daki evini de gördükten sonra gönüllü olarak Millî Mücadele için çalışmaya başlar. Çarpışmaların yoğunlaşmış herkesin evini Kayseri'ye naklettiği sıralarda o, önce Eskişehir'deki bir askerî hastanede sonra da Cebeci Hastanesi'nde hastabakıcılığa başlar (s.84-87).

Reşat Nuri'nin **Eski Hastalık**'ında da Millî Mücadele'nin el birliğiyle kazanıldığına değinilir (s.89).

* * *

Görüldüğü üzere, birinci grupta yer alan romanların bir kısmı İstanbul'da başlayıp Anadolu'ya geçmekte, bir kısmı da Millî Mücadele'nin mekânı olarak doğrudan Anadolu içlerinden

²⁰ Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Yaban*, İletişim Yay., 2001 (38-39.baskı). Sayfa numaraları bu baskıya aittir. (1. Basım:1932)

²¹ Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Ankara*, İletişim Yay., İstanbul 2003 (15-18.baskı). Sayfa numaraları bu baskıya aittir. (1.Basım: 1934)

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

konuya yaklaşmaktadır. Her ikisinde de ortak nokta, Millî Mücadele'nin Anadolu köylüsüyle / halkıyla el ele kazanıldığı mesajı taşımasıdır.

Cumhuriyet ideolojisinin o yıllardaki kuşatıcı felsefesi bu gruptaki romanlarda kendisini hissettirir. Diğer dönemlerde (1950-1980/1980 sonrası) yazılan romanlara kıyasla 1923-1938 yılları arasındaki romanlarda halk, daha çok ön plândadır. Millî Mücadele'nin beyni durumundaki askerî kanat, her şeyiyle seferber olan Anadolu halkı ile bir bütün halindedir. Dolayısıyla zaferde herkesin payı vardır. Romanlarda verilen bu mesajlar, Atatürk'ün çeşitli söylemleriyle de uyumaktadır.

Nitekim söz konusu romanlarda Mustafa Kemal de Millî Mücadele'nin önderi, büyük kurtarıcı olması yönleriyle sıklıkla ele alınmaktadır (**Ateşten Gömlek, Nişanlılar, Dinmez Ağrı, Yalnız Dönüyorum, Dikmen Yıldızı, Yaban, Ankara, Toprak Mahkûmları**).

Bu romanlarda Mustafa Kemal, cephede olduğu kadar cephe gerisinde de efsaneleşmiştir. Genç yaşlı kadın erkek çocuk herkesin dilinde onun vatani kurtaracağı umudu vardır. Halk, ona tam manasıyla inanmış ve destek vermiştir.

Yine ilk gruptaki romanlarda Millî Mücadele, biraz da Ankara demektir. Bir başka deyişle; Millî Mücadele, Ankara ve Mustafa Kemal ayrılmaz bir bütün olarak ele alınır.

"Ankara", Millî Mücadele'nin kalbi, umudun merkezi olması açılarından yazarlarca biraz da idealize edilerek işlenmiştir. Vatanını seven herkes, Ankara'ya, Mustafa Kemal'in yanına koşmaktadır (**Ateşten Gömlek, Nişanlılar, Dinmez Ağrı, Yalnız Dönüyorum, Dikmen Yıldızı, Yaban, Ankara**). **Biz İnsanlar ile Sodom ve Gomora**'de ise Ankara, roman kahramanlarının gitmek isteyip de gidemedikleri idealize edilmiş bir merkezdir.

Bu grup romanlarında dikkati çeken başka bir husus, İnebolu ile Ecevit'e geniş yer ayrılmasıdır. "İnebolu" ve "Ecevit", İstanbul'dan Millî Mücadele'ye katılmak için Anadolu'ya geçenlerin ilk durağı olarak ön plânda yer almaktadır (**Allahaısmarladık, Nişanlılar, Dinmez Ağrı, Toprak Mahkûmları**). **Ankara** romanında Selma Hanım'la eşi, yeni tayin edildikleri Ankara'ya giderken yine

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

İnebolu üzerinden seyahat ederler. **Dikmen Yıldızı**'nda ise İnebolu ve Ecevit, Yıldız'ın şifa bulup Millî Mücadele gerçeğini kavradığı bir mekân olarak verilir.

İkinci grupta yer alan romanlar ise İstanbul'a değinmeden doğrudan Anadolu içlerinden Millî Mücadele'ye değinmekle birlikte içerdiği mesaj açısından ilk gruptan ayrılmaktadır. Burada, tam tersine, Anadolu eşrafının ve özellikle din adamlarının Millî Mücadele aleyhine düşmanla iş birliği yapışı, halkı bu yönde kıskırtışı işlenmektedir.

Bu romanlardan **Vurun Kahpeye**²²'de adı verilmeyen bir Anadolu kasabası; cahil, gerici, Kuva-yı Milliye karşıtı halkıyla romana konu olur.

Bir yandan Millî Mücadele'nin kasabadaki akislerinin diğeryandan cephedeki mücadelenin anlatıldığı romanda, esas olarak, "din" kavramı "ilerici-gerici" tezadında ele alınmaktadır. Kasabaya yeni atanan idealist öğretmen Aliye, Kuvvacı Tosun Bey; eşraftan Uzun Hüseyin ile din adamı Hacı Fettah Efendi'nin saflarında vuku bulan olaylar sonucu Yunan, kasabayı işgal eder. Yunan binbaşı Damyanos'un kendisine olan zaafını vatanı lehine kullanmak isteyen Aliye, Yunan'ın geri püskürtülmesinin ardından kasabanın gericiileri tarafından "vurun kahpeye!" nidalarıyla linç edilir.

Bir önceki romanı **Ateşten Gömlek**'te Millî Mücadele'nin Anadolu halkıyla birlikte kazanıldığını işleyen Halide Edip, bu romanında Yunan'la iş birliği yapan, Kuva-yı Milliye aleyhtarı bir kasaba çizer (s.19). Kuva-yı Milliye'yi yanlış algılamış kasaba halkını, bir de Hacı Fettah Efendi isimli din adamı kıskırtmaktadır (s.20). Halkı galeyana getiren Hacı Fettah'ın karşı cephesinde yer alan Aliye, Kuvvacıları desteklemekte, çocuklara da milliyet duygusu aşılamaya çalışmaktadır (s.19-20).

Romanda Hacı Fettah Efendi, Uzun Hüseyin'i de yanına alarak Yunan karargâhına gider ve tam bir teslimiyetçi üslupla ka-

²² Halide Edip Adivar, *Vurun Kahpeye*, Özgür Yay., İstanbul 2006. Sayfa numaraları bu baskıya aittir.

Roman, ilk olarak 1923'te Akşam gazetesinde tefrika edilmiş, 1926'da eski harflerle kitap halinde basılmıştır. Latin harfleriyle ilk baskısı 1943'te yapılmıştır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

sabada olanları anlatır (s.53-54). Ardından kasabadaki Kuvvacıları da gammazlar (s.54).

Vurun Kahpeye, Ateşten Gömlek'e göre daha ideolojik, Cumhuriyet değerleri doğrultusunda yazılmış güdümlü bir roman olarak görülür. Roman, Millî Mücadele'yi tartışmak yerine Cumhuriyet'i tehdit eden bir unsur olarak gösterilmek istenen "din" olgusunu, Millî Mücadele atmosferinde işler.

Benzer bir tez, Reşat Nuri'nin **Yeşil Gece**²³'ünde de vurgulanır. Yakar (1973,100)'ün Millî Mücadele'yle sathi ilgisi bulunan romanlar kategorisinde değerlendirdiği **Yeşil Gece, Vurun Kahpeye** gibi, temelde "din" konusunu irdeleyen bir romandır²⁴. Sarıova adlı bir kasabada ilerici-gerici güçler arasında geçen savaşımı anlatan roman, idealist öğretmen Şahin'in etrafında döner.

Şahin'in mücadele ettiği Sarıova; türbeleri, camileri, evliyalı ile ünlü bir kasabadır. Bu açıdan geri kalmış bir kasaba olarak sunulur. Kasaba ileri gelenlerinden Müderris Zühtü Efendi, Tikveşli Cabir Bey, Hafız Eyüp kasabada esas sözü geçen kişiler olmakla birlikte Şahin ve etrafındaki genç öğretmen Rasim, Belediye mühendisi Deli Necip, Komiser Kâzım Efendi'den oluşan bir grup ilerici aydın, bu "yeşil" karanlıkla mücadele etmeye çalışır.

Karşı karşıya gelen bu güçler, çeşitli olaylar vesilesiyle çatışırken fonda Millî Mücadele'ye de yer verilir. Bir sabah Sarıova, top sesleriyle uyanır (s.179). Halk paniğe kapılıp kaçmaya başlar. Şahin ise kasabayı terk etmez. Nitekim ertesi günü Yunan, kasabayı işgal eder. Kasabadaki güçlerin Şahin'e göre en tehlikelisi Hafız Eyüp, çoktan Yunanla iş birliği yapmıştır (s.193-194; 198).

²³ Reşat Nuri Güntekin, *Yeşil Gece*, Semih Lûtfi Kitabevi, İstanbul 1945. Sayfa numaraları bu baskıya aittir. (1. Basım:1928)

²⁴ Her iki romanda işlenen olumsuz din adamı tipleri ile Türk romanında dine ve din adamına bakışı irdeleyen ayrıntılı bir yazı için bkz.: Ramazan Güllendam, "Türk Romanında Dine ve Din Adamına Bakış", *Hece Dergisi Türk Romanı Özel Sayısı*, S. 65 / 66 / 67, Mayıs / Haziran / Temmuz 2002, s. 303-312. Ayrıca bazı Millî Mücadele romanlarında dine ve din adamına bakışın incelendiği bir kitap olarak bkz.: Ahmet Kıymaz, (1918-1928 Arası) *Romanda Millî Mücadele*, Akçağ Yayınları, Ankara 1991.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

Şahin, halkı yatıştırmak için Yunan komutanının teklifini kabul eder ve Yunan lehine görünüp aslında kendi milleti için çalışmaya başlar. Ancak savaş bittikten sonra Şahin'i düşmanla iş birliği yapıp vatana ihanet ettiği gerekçesiyle sürerler. Cumhuriyet'in ilânından sonra tekrar kasabaya gelen Şahin, Hafız Eyüp'ü Cumhuriyet değerleriyle de bağdaşmış görür.

Vurun Kahpeye'de olduğu gibi, **Yeşil Gece'**de de idealist ve milliyetçi öğretmenler, kasabadaki hâkim güçlerin ve bu arada önde gelen din adamlarının, deyim yerindeyse, şerrine uğrayıp haksız konuma düşerler.

Yakup Kadri'nin **Yaban'**ında ise köyün en mühim ve zengin adamı Salih Ağa'dır. Bir de her yıl köye gelen, köy halkının çok saygı duyduğu Şeyh Yusuf vardır.

Yazar, burada eşraf ile din adamının halkı Millî Mücadele aleyhinde kışkırtmasından çok köyü sömürmeleri üzerinde durmuştur. Bununla birlikte romanda sözü edilen köy, milliyet his-sinden mahrum, savaşmaktan yorgun düşmüş, geçim kaygısında olan bir yerdir. Çıkarları neredeyse oraya yönelirler. Bu yüzden Yunan uçaklarının attığı kâğıtlara inanıp Millî Mücadele'ye sırt çevirirler. Yer yer Salih Ağa kendince düşman uçaklarının yararını söylerken (s.150) Şeyh Yusuf da kendi uydurduğu bir masalla köy halkına savaşın gerekçesini açıklamaktadır (s.121).

Esas itibariyle, köy gerçeğinin tartışıldığı bir roman olan **Yaban'**da da tıpkı **Vurun Kahpeye** ve **Yeşil Gece'**de olduğu gibi, Millî Mücadele'de millî kuvvetlerle değil Yunan'la iş birliği yapan Anadolu halkı işlenir. Halkı bu iş birliğine sevk eden ise nüfuzu ve erki elinde tutan eşraf ile din adamlarıdır.

Halide Edip'in, Cumhuriyet'in ilânından sonra Doğu'da patlak veren Şeyh Sait isyanını işleyen romanı **Zeyno'nun Oğlu**²⁵, doğrudan Millî Mücadele romanları kategorisinde olmamakla birlikte Diyarbakır'da nüfuz sahibi olan Şeyh (M...)'nin Kuva-yı Milliye düşmanlığı yapması ve bir isyan hazırlığı içinde olması açılarından yukarıda zikredilen romanlarla birleşir.

* * *

²⁵ Halide Edip Adıvar, *Zeyno'nun Oğlu*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1943. (1. Basım: 1928)

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

Görüldüğü üzere, ikinci grupta yer alan romanlar, ilk gruptakilerin aksine, Millî Mücadele'ye katkısı olmayan, eşraf ve din adamları tarafından kışkırtılan Anadolu halkını ele almaktadır. Özellikle din adamları, Kuva-yı Milliye'nin ve Millî Mücadele'nin aleyhinde gösterilmiştir. Cumhuriyet değerleri doğrultusunda kaleme alınan bu romanlar, birer "tezli" roman örneğidir ve satır aralarında Cumhuriyet'le gelen yeni değer yargılarını savunmaktadır.

Bunlara ek olarak Millî Mücadele'ye doğrudan Anadolu içlerinden değinmekle birlikte eşrafın ya da din adamının olumsuz rolüne dikkati çekmeyen, daha çok bireysel yaklaşımları içeren romanlar da vardır.

Gökmen²⁶ adlı romanda, esas konu bir aşk hikâyesi olup Millî Mücadele, Gökmen adlı genç kızın bir Amerikan sağlık teşkilatında gönüllü olarak hastabakıcılık yaptığı sırada millî kuvvetlere önemli sayılacak bir yardımda bulunuşuyla romana girer.

Mülâzimin Romanı²⁷ ise Millî Mücadele'de üstün yararlılık gösterip İstiklal Madalyası almış mülâzım Ercüment'in öyküsüdür. Ancak bu roman da esasında aşk hikâyesi olarak kurgulanmış, bir akşam yemeğinde Ercüment'in cephede yaşadıklarını sofradakilere anlatmasıyla Millî Mücadele'ye sözü getirmiştir.

Konuyu Ege Bölgesi özelinde işleyen **Toprak Mahkûmları**²⁸'nda ise I. Dünya Savaşı'ndan itibaren Anadolu köylüsünün savaşlarda perişan olduğu anlatılır ve konu Millî Mücadele'ye getirilir. Romanda sözü edilen ailenin ikiz çocuklarından Mehmet, İstanbul'da askerî bir okula yazılır. Mehmet, Anadolu'yla irtibat kuran çeşitli gruplarla haberleşmektedir. Çok geçmeden o da İstanbul'dan bir vapura binerek -İnebolu- üzerinden Anadolu yollarına düşer.

* * *

Bu dönem romanlarıyla ilgili diğer önemli hususlar şöyledir: 1923-1938 yılları arasında yazılan Millî Mücadele romanla-

²⁶ Güney Halim, Gökmen, Semih Lütfü Sühulet Kütüphanesi, İstanbul 1932.

²⁷ Abidin Daver, Mülâzimin Romanı, Kanaat Kitabevi, İstanbul 1936.

²⁸ Sıtkı Şükrü Pamırtan, Toprak Mahkûmları, Meşher Basımevi, İzmir 1938.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

rında kadın kahramanların ayrı bir yeri vardır. Birçok romanda, önemli yararlılıklar göstermiş kadın kahramanlardan bahsedilir:

Ateşten Gömlek: Ayşe
Vurun Kahpeye: Aliye
Ankara: Selma Hanım
Kan ve İman: Hanife, Leman (Leman, Eskişehir’de hastabakıcılık yapmak için evden kaçar.)
Dinmez Ağrı: Şerare
Yalnız Dönüyorum: Yıldız
Dikmen Yıldızı: Yıldız
Gökmen: Gökmen
Türk Yıldızı Emine: Emine (adı, sonradan Yıldız olarak değişir.)

* * *

İsmi verilmiş bu kadın kahramanların yanı sıra isimsiz kadın kahramanlardan da hemen tüm romanlarda söz edilir.

* * *

Kadınların yanında romanlarda öne çıkan zabıt tipleri de vardır:

Ateşten Gömlek: İhsan, Cemal, Seyfi
Vurun Kahpeye: Tosun Bey
Ankara: Hakkı Bey
Dikmen Yıldızı: Tayyareci Murat
Mülâzimin Romanı: Ercüment
Toprak Mahkûmları: Mehmet

SONUÇ

Atatürk Dönemi olarak da adlandırılan 1923-1938 yılları arasında kaleme alınan Millî Mücadele romanları, savaşın ardından sığağı sığağına yazılmıştır. Dolayısıyla zaferin coşkusu henüz yüreklerde ve zihinlerde yaşamaktadır. Bu durum, kaleme alınan romanlara da yansır. Üstelik bu coşku, yeni kurulan cumhuriyetin ilkeleriyle kesişir.

Bu dönemde kaleme alınan Millî Mücadele romanları ile Mustafa Kemal’in söylemleri paralellik arz etmektedir. Dönemin

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

tüm yazarlarında gözlemlenmekle birlikte özellikle Halide Edip, Yakup Kadri ve Reşat Nuri'nin romanlarında Atatürk'ün vurguladığı noktalar ön plândadır. "Laik" bir temele oturacak yeni rejimde "din" olgusu geri plana çekilmek istenmiş, yazarlar da konuyu Millî Mücadele gerçeği içinde eriterek işlemişlerdir. Savaşın halktan bağımsız olmayıp halkla el ele kazanıldığı, yeni devletin "halkçı" yönüne yapılmış bir vurgu gibidir. Sonuçta ortaya; Millî Mücadele'ye, bütünlüklü ve nesnel bakamayan, satır aralarında cumhuriyetle gelen değerleri öven, Mustafa Kemal'in liderliğindeki kurtuluş hareketini destanlaştıran anlatılar çıkar.

Bununla birlikte, yeni Türk edebiyatı içindeki yerine yerleştirdiğimizde bu anlatıların, kendi sınırları içerisinde belirli bir tarihî dönemi belgeledikleri de bir gerçektir.

KAYNAKLAR

A-İNCELENEN ROMANLAR

ADIVAR Halide (2006). **Ateşten Gömlek**, İstanbul: Özgür Yayınları.

ADIVAR Halide (2006). **Vurun Kahpeye**, İstanbul: Özgür Yayınları.

ADIVAR Halide (1943). **Zeyno'nun Oğlu**, İstanbul: Remzi Kitabevi.

[BAŞAR] Şukûfe Nihal (1938). **Yalnız Dönüyorum**, İstanbul: Kenan Basımevi.

DAVER Abidin (1936). **Mülâzimin Romanı**, İstanbul: Kanaat Kitabevi.

GÜNDÜZ Aka (1940). **Dikmen Yıldızı**, İstanbul: Semih Lûtfi Kitabevi.

GÜNTEKİN Reşat Nuri (1945). **Yeşil Gece**, İstanbul: Semih Lûtfi Kitabevi.

GÜNTEKİN Reşat Nuri (1938). **Eski Hastalık**, İstanbul: Kanaat Kitabevi.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

- HALİM Güney (1932). **Gökmen**, İstanbul: Semih Lütfü Sühulet Kütüphanesi.
- KARAKURT Esat Mahmut (1936). **Allahısमारladık**, İstanbul: Semih Lûtfi Matbaa ve Kitabevi.
- KARAOŞMANOĞLU, Yakup Kadri (1972). **Sodom ve Gomore**, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- KARAOŞMANOĞLU, Yakup Kadri (2001). **Yaban**, İstanbul: İletişim Yayınları.
- KARAOŞMANOĞLU, Yakup Kadri (2003). **Ankara**, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mehmet Rauf (1998). **Halâs**, İstanbul: T. İş Bankası Yayınları.
- MORKAYA Burhan Cahit (1937). **Nişanlılar**, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- PAMİRTAN Sıtkı Şükrü (1938). **Toprak Mahkûmları**, İzmir: Meşher Basımevi.
- SAFA Peyami (2002). **Bir Akşamdı**, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- SAFA Peyami (1991). **Sözde Kızlar**, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- SAFA Peyami (1999). **Biz İnsanlar**, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- SU Mükerrrem Kâmil (1937). **Dinmez Ağrı**, İstanbul: Yeni Kitapçı.
- [TALU] Ercüment Ekrem (1988). **Kan ve İman**, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- YAZGIÇ, Kâmil (1937). **Türk Yıldızı Emine**, Adapazarı: Adapazarı Coşkun Basımevi.

B-YARARLANILAN DİĞER KAYNAKLAR

- ASLANKARA M. Sadık (2003). "Yüzbaşı Selahattin'in Romanı", (Ed. Mürşit Balabanlılar), **Türk Romanında Kurtuluş Savaşı**, İstanbul: T. İş Bankası Kültür Yayınları.
- ASLANKARA M. Sadık (2008). "Çanakkale'de bir uzun ağustos...", **Cumhuriyet Kitap Eki**, 14 Ağustos 2008.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

ÇAVDAR Tevfik (2007). **Türkiye'nin Yüzyılına Romanın Tanıklığı**, İstanbul: Yazılama Yayınları.

DOĞAN, Mehmet H. (1976). "Türk Romanında Kurtuluş Savaşı", **Türk Dili Dergisi Türk Romanında Kurtuluş Savaşı Özel Sayısı**, S. 298, s.7-40.

DOĞAN, Mehmet H. (2003). "Sözde Kızlar, Biz İnsanlar", (Ed. Mürşit Balabanlılar), **Türk Romanında Kurtuluş Savaşı**, İstanbul: T. İş Bankası Kültür Yayınları.

EMİL Birol (1997). **Türk Kültür ve Edebiyatından 1- Meseleler**, Ankara: Akçağ Yayınları.

GÖĞEBAKAN Turgut (2003). "Kurtlar Sofrası, Sırtlan Payı, Dersaadet'te Sabah Ezanları, Allahın Süngüleri", (Ed. Mürşit Balabanlılar), **Türk Romanında Kurtuluş Savaşı**, İstanbul: T. İş Bankası Kültür Yayınları.

GÜLENDAM Ramazan (2002). "Türk Romanında Dine ve Din Adamına Bakış", **Hece Dergisi Türk Romanı Özel Sayısı**, S.65 / 66 / 67, Mayıs / Haziran / Temmuz 2002, s.303-310.

Hece Dergisi Hayat Edebiyat Siyaset Özel Sayısı, S.90 / 91 / 92, Haziran / Temmuz / Ağustos 2004.

İLERİ Selim (1976). "Dikmen Yıldızı Üzerine", **Türk Dili Dergisi Türk Romanında Kurtuluş Savaşı Özel Sayısı**, S. 298, s.48-49.

KAPLAN Mehmet (1981). **Atatürk Devri Türk Edebiyatı I** (Ön-söz), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

KARACA Alâattin (2004). "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye'de Sanat / Edebiyat ve Siyasal İktidar", **Hece Dergisi Hayat Edebiyat Siyaset Özel Sayısı**, S.90 / 91 / 92, Haziran / Temmuz / Ağustos 2004, s. 196-208.

KIYMAZ Ahmet (1991). **(1918-1928 Arası) Romanda Millî Mücadele**, Ankara: Akçağ Yayınları.

KÖKDEN Uğur (2003). "Dikmen Yıldızı", (Ed. Mürşit Balabanlılar), **Türk Romanında Kurtuluş Savaşı**, İstanbul: T. İş Bankası Kültür Yayınları.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

- NARLI Mehmet (2007). **Roman Ne Anlatır Cumhuriyet Dönemi 1920-2000**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ÖZERDİM Sami N. (1976). "Kurtuluş Savaşı Yazını Zamandizini", **Türk Dili Dergisi Türk Romanında Kurtuluş Savaşı Özel Sayısı**, S. 298, s.122-125.
- SEVİNÇ Canan (2004). "Tanzimat'tan Bugüne Türk Romanında Siyaset", **Hece Dergisi Hayat Edebiyat Siyaset Özel Sayısı**, S.90 / 91 / 92, Haziran / Temmuz / Ağustos 2004, s. 511-530.
- TEKİN Mehmet (2001). **Roman Sanatı (romanın unsurları)**, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Türk Romanında Kurtuluş Savaşı** (1995). İstanbul: Tempo Kitapları.
- TİMUR Taner (2002). **Osmanlı-Türk Romanında Tarih, Toplum ve Kimlik**, Ankara: İmge Kitabevi.
- TÖRENEK Mehmet (2002). **Türk Romanında İşgal İstanbulu**, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- TÜRKEŞ Ömer A. (2003). "Genel Bir Bakış", (Ed. Mürşit Balabanlılar), **Türk Romanında Kurtuluş Savaşı**, İstanbul: T. İş Bankası Kültür Yayınları.
- TÜRKEŞ Ömer A. (2003). "Yeni Bir Dönem, Yeni Bir Milli Mücadele", (Ed. Mürşit Balabanlılar), **Türk Romanında Kurtuluş Savaşı**, İstanbul: T. İş Bankası Kültür Yayınları.
- TÜRKEŞ Ömer A. (2006). "Güdük Bir Edebiyat Kanonu", **Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce: Kemalizm**, İstanbul: İletişim Yayınları.
- YAĞCI Öner (2003). "Kutsal İsyan", (Ed. Mürşit Balabanlılar), **Türk Romanında Kurtuluş Savaşı**, İstanbul: T. İş Bankası Kültür Yayınları.
- YAKAR Aytekin (1973). **Türk Romanında Millî Mücadele**, Ankara: Ankara Üniversitesi DTCF Yayınları.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*